

Операційна система Linux призначена для користувачів із високим рівнем комп'ютерної грамотності (*Computer Literacy*). У ній, окрім графічного інтерфейса з обмеженою кількістю функцій, де застосована природна мова, передбачений також режим дискурсивної комунікації користувача й системи методом безпосереднього програмування та маніпулювання операторами, назви яких утворилися за допомогою формальних і семантичних маніпуляцій з англійськими лексемами.

У сучасному англійському дискурсі програмного забезпечення все ще представлена можливість паралельного використання семіотичного потенціалу природної мови й елементів програмування для забезпечення комунікації з комп'ютером. Отже, перспективними видаються порівняльні дослідження комунікативного потенціалу графічних інтерфейсів програмного забезпечення й процедурних мов програмування з метою кодування різних типів лінгвальних і нелінгвальних знань.

Список використаної літератури

1. Левицький А. Е. Етнономіації у дзеркалі міжкультурної комунікації : монографія / А. Е. Левицький, Ю. В. Святюк. – К. : Логос, 2011. – 192 с.
2. Левицький А. Е. Роль категоріальної семантики у забезпеченні функціонування номінативних одиниць сучасної англійської мови [Електронний ресурс] / А. Е. Левицький. – 2004. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/1135/1/04laesam.pdf>
3. About.Com.Linux, Juergen Haas, editor. [Elektronik resource]. -- Mode of access : <http://linux.about.com/linux101/>
4. Apple Mac OS X. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://apple.com/macosx/whatismacosx/>
5. Champin, Y. Prié, A. Mille // In : WS5 : From structured cases to unstructured problem solving episodes for experience-based assistance at ICCBR'03. – NTNU, Trondheim. – June, 2003. – P. 279–294.
6. Kellerman K. Communication : inherently strategic and primary automatic / K. Kellerman // *Communication Monographs*. – 1992. – Vol. 59. – P. 288–300.
7. Mead G-H. *Mind, Self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist* / Mead G-H. – Chicago : University of Chicago Press, 1934. – 401 p.
8. Schafer R. W. Scientific bases of human-machine communication by voice / R. W. Schafer // *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*. – Vol. 92, October, 1995. – P. 9914–9920.
9. Sperber D. La pertinence. *Communication et cognition* / D. Sperber, D. Wilson. – Paris : Éditions de Minuit, 1989. – 396 p.
10. Tarone E. Communication strategies, foreign talk, and repair in interlanguage / E. Tarone // *Language Learning*. – 1980. – 20. – P. 417–431.
11. Warschauer M. Comparing face-to-face and electronic communication in the second language classroom / M. Warschauer // *CALICO Journal*. – 1996. – 13. – P. 7–25.

Статтю подано до редколегії
23.03.2012 р.

УДК 811.111'373.23

Н. В. Вербицька – старший лаборант кафедри англійської філології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Функціональна динаміка модальних дієслів під час перемикання комунікативного коду

*Роботу виконано на кафедрі англійської філології
ВНУ ім. Лесі Українки*

Статтю присвячено визначенню функціональної динаміки модальних дієслів у процесі перемикання комунікативного коду. Проаналізовано ряд модальних дієслів, які слугують процесу кодових перемикань, а також досліджено особливості їх функціональних змін.

Ключові слова: функціональна динаміка, перемикання комунікативного коду, модальні дієслова.

Вербицкая Н. В. Функциональная динамика модальных глаголов при переключении коммуникативного кода. Стаття посвящена определению функциональной динамики модальных глаголов в процессе переключения коммуникативного кода. Анализируются ряд модальных глаголов, которые служат процессу кодовых переключений, а также исследуются особенности их функциональных изменений.

Ключевые слова: функциональная динамика, переключение коммуникативного кода, модальные глаголы.

Verbytska N. V. Functional Dynamics of Modal Verbs in the Process of Conversational Code-Switching.

The article is devoted to the definition of functional dynamics of modal verbs in the process of conversational code-switching. A number of modal verbs which serve the process of code-switching has been examined and the features of their functional changes have been revealed.

Key words: functional dynamics, conversational code-switching, modal verbs.

Постановка наукової проблеми та її значення. Увагу до модальних дієслів у цьому дослідженні мотивуємо їх застосуванням мовцем у спілкуванні для реалізації низки комунікативних інтенцій. Граматика сучасної англійської мови містить цілий арсенал модальних дієслів, які виражають ставлення мовця до дії, позначеної інфінітивом [2, 240]. Граматисти зараховують до розряду модальних такі дієслова: *can, may (might), must, ought to, shall, should, will, would, need, dare* [1, 67; 2, 240]. Дієслова *to be+inf* та *to have+inf* також виступають у функції модальних дієслів [1, 68]. Дію, позначену інфінітивом, трактуємо як можливу, неможливу, обов'язкову, необхідну, бажану, сумнівну тощо. Головну увагу у статті зосереджуємо на процесі перемикання комунікативного коду, який відбувається за рахунок використання модальних дієслів. Отже, **мета** статті – виявити динаміку функціональних змін модальних дієслів у діапазоні однієї та двох пропозицій. Досягнення цієї мети передбачає розв'язання таких завдань:

– проаналізувати специфіку кодових переключень за допомогою модальних дієслів у діапазоні одного речення;

– визначити особливості вживання модальних дієслів у діапазоні двох послідовних речень;

– визначити набір типових модальних дієслів, які забезпечують реалізацію перемикання комунікативного коду.

Об'єкт статті – модальні дієслова сучасної англійської мови; її **предмет** – функціональна динаміка модальних дієслів під час перемикання комунікативного коду.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для аналізу функціонування двох модальних дієслів у діапазоні одного речення простежимо їх актуалізацію в такому контексті:

«So I hate to do this now, while you're already dealing with too much, but, clearly, there is little time. I have to ask you for something – to beg, if I must» [5, 256].

У наведеному прикладі модальні дієслова є маркерами перемикання комунікативного коду з *have to* на *must*. Перше дієслово, *have to*, означає потребу, обов'язок, залежно від обставин, а модальне дієслово *must* – обов'язок, повинність, задекларовані законом, певними правилами або розпорядженнями [2, 277]. Ставлення мовця до змісту висловлення, яке передається дієсловом *have to*, позначає легкий ступінь обов'язковості (*weak commitment*), тобто дія може бути реалізована, але вона залежить від обставин. Уживання модального дієслова *must* зумовлене підсиленням ступеня обов'язку, дія є обов'язковою для виконання. У такому разі йдеться про сильний ступінь обов'язковості (*strong commitment*) (термін П. Сімсона) [4]. Процес перемикання комунікативного коду в цьому випадку можна схематично зобразити так:

Have to → must

Легкий ступінь сильний ступінь

Водночас кодове перемикання з одного модального дієслова на інше підсилюють лексичні засоби *to ask* та *to beg*. Отож остання лексема є сильнішою від попередньої в синонімічному ряду за ступенем вираження обов'язку, тому ці слова інтенсифікують процес перемикання комунікативного коду та підтверджують вибір мовцем саме таких модальних дієслів для реалізації інтенції обов'язку.

Аналіз ілюстративного матеріалу підтверджує, що перемикання комунікативного коду забезпечує переважно модальне дієслово *can*. Відомо, що це модальне дієслово має широке функціональне застосування для передачі ставлення мовця до змісту висловлення та виражає:

а) фізичну або розумову здатність виконати дію;

б) можливість/неможливість виконати дію залежно від обставин;

в) неймовірність дії;

- г) прохання, дозвіл;
- г) пропозицію, запрошення;
- д) припущення [1, 68; 2, 241; 3, 52;].

Підчас перемикання комунікативного коду з *can* на інше модальне дієслово, це модальне дієслово вживається в реченні для передачі фізичної чи розумової здатності виконати дію. Звернемося до такого прикладу:

«[...] *I could remember why I shouldn't scream*» [3, 281].

Головна героїня твору, перебуваючи в стані жакливого агонії під час пологів, використовує у своєму висловленні два модальні дієслова *could, shouldn't*. Перемикання комунікативного коду відбувається в підрядному додатковому реченні *I shouldn't scream*, яке приєднане до головного речення *I could remember* сполучним прислівником *why*. Головне речення за допомогою маркера *could* виражає фізичну здатність виконати дію (реальна дія), а маркер *shouldn't* виражає рекомендацію, пораду (нереальна дія). У цьому прикладі перемикання комунікативного коду реалізується в наратологічній оповіді.

Щодо модального дієслова *should*, то в граматиці сучасної англійської мови воно виражає:

- а) обов'язок;
- б) попередження або дорікання ввічливого характеру;
- в) пропозицію в неформальному спілкуванні;
- г) пораду;
- г) припущення, здогад на основі досвіду або фактів [1, 77; 2, 257; 3, 68;].

З усіх функцій модального дієслова *should* у цьому контексті реалізується його функція надання поради (не слід).

На синтаксичному рівні перемикання комунікативного коду в такому складнопідрядному додатковому реченні за рахунок модальних дієслів виражає два різні змісти. Головне речення виражає фізичну здатність виконати дію, а підрядне – пораду. Зміст головного речення не існує без підрядного, оскільки підрядне речення пояснює головне.

Однак використання модальних дієслів та перемикання комунікативного коду за їх участі можливе й на рівні двох окремих простих речень. Ідея першого речення, у такому випадку, повторюється, але функція за рахунок зміни модального дієслова змінюється з позначення реальної дії на позначення нереальної дії.

Проаналізуємо, як на рівні двох простих речень у процесі наратологічної оповіді відбувається перемикання комунікативного коду, яке зумовлює перехід від дії реальної до нереальної та простежимо кореляцію модальних дієслів *could* та *would* у такому контексті:

«*Stop it*», *I said fiercely. I grabbed his face into my hands and waited until he opened his eyes. «You did me. That's the only thing that matters. The only thing you're allowed to think about now. Do you hear me?»*

«*Yes*», *he signed.*

«*Forget Jacob came.*» *I could do that. I would do that. «For me promise that you'll let this go»* [5, 54].

У цьому прикладі головна героїня намагається переконати свого чоловіка забути про прихід на весілля їхнього спільного друга, який зіпсував обом настрій. Таке перемикання ілюструє модель 1 *could*+Indefinite Infinitive (1) і модель 2 *would*+ Indefinite Infinitive (2). Це перемикання відбувається не в діалозі партнерів, а в наративній оповіді, оскільки саме головна героїня Белла є наратором першої частини вже зазначеного роману. Перше речення *I could do that* позначає фізичну здатність забути про те, що до них на весілля приходив спільний знайомий. А друге речення *I would do that* позначає волю, намір, рішучість мовця це зробити.

Відомо, що у граматиці модальне дієслово *would* виражає:

- а) бажання, намір, рішучість;
- б) увічливе прохання;
- в) відмову щось робити в минулому часі;
- г) частотність, кількаразовість дії в минулому часі [1, 82; 2, 264; 3, 62;].

Отже, у вищезгаданому контексті модальне дієслово *would* реалізує функцію вираження бажання, наміру, рішучості.

Якщо зобразити перемикання коду за допомогою цих модальних дієслів у наведеному прикладі детально, то воно буде виглядати так:

<u>could</u>	→	<u>would</u>
фізична здатність,		намір, рішучість

Щодо реальності / нереальності дії, то перше речення *I could do that* є прикладом реальної дії за рахунок функціонування в ньому модального дієслова *could*, а друге – *I would do that* – позначає нереальну дію, яка може відбутись, а може не відбутися (залежно від факторів дійсності).

Модальні дієслова вживаються і в сполученні з простим інфінітивом (*Indefinite Infinitive*), і в сполученні з перфектним інфінітивом (*Perfect Infinitive*). Такі синтаксичні одиниці є реченнями умовного способу, й перфектний інфінітив із модальним дієсловом позначає нереальну дію, що зумовлює нездійснений результат стосовно минулого часу [1, 70; 2, 294; 3, 54;].

Проаналізуємо приклад такого використання мовцем модальних дієслів *could* і *would* із перфектним інфінітивом:

«It feels... complete when you are here, Jacob. Like all my family is together. I mean, I guess that's what it's like – I've never had a big family before now. It's nice». She smiled for half a second. «But it's just not whole unless you're here».

«I'll never be part of your family, Bella».

I could have been. I would have been good there. But that was just a distant future that died long before it had a chance to live» [5, 223].

Як і в попередньому прикладі, перемикання комунікативного коду за допомогою модальних дієслів відбувається не на рівні пар суміжності (*adjacency pair*), а в процесі нараторологічної оповіді. Водночас зміна модального дієслова *could* на *would* відбувається в рамках двох окремих простих речень. Щодо функціонування, то модальне дієслово *could* у першому реченні позначає припущення стосовно можливості бути прийнятим у родину головної героїні. У другому реченні повторюється зміст першого, проте модальне дієслово *would* позначає вияв мовцем наміру, рішучості, що могло б так бути, але так не сталося. Відмінними є два моменти: по-перше, наратором у цій частині роману є не Белла, а один із головних героїв роману Джейкоб; по-друге, якщо в першому випадку застосовувалася структура модальне дієслово + неозначений інфінітив (*Indefinite Infinitive*), то в другому – модальне дієслово + перфектний інфінітив (*Perfect Infinitive*): *could have been, would have been*.

Щодо бінарної опозиції реальна дія/нереальна дія, то функціонування цих модальних дієслів у проаналізованому реченні передбачає лише актуалізацію нереальної дії, оскільки обидва модальні дієслова позначають припущення, намір виконати цю дію, а це залежить від певних обставин об'єктивної дійсності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, модальні дієслова мовці використовують для вираження ставлення до змісту висловлення. Типові модальні дієслова, які забезпечують реалізацію перемикання комунікативного коду: *can, must, should, would, have+inf*. Особливістю перемикання комунікативного коду за допомогою модальних дієслів у межах одного речення є використання їх комунікантами для підсилення ефекту сказаного. Якщо процес кодових переключень відбувається в межах двох простих лінійних речень, то, як засвідчує мовний матеріал, інформація другого речення повторюється, а значення змісту висловлення змінюється за рахунок зміни модального дієслова. Модальне дієслово *can* позначає реальну дію, а модальне дієслово *would* маркує перехід від реальної дії до нереальної, виконання якої залежить від низки об'єктивних факторів дійсності. Використання неозначеного інфінітива з модальним дієсловом сприяє реалізації переходу від реальної дії до нереальної, а перфектний інфінітив із модальними дієсловами позначає нереальну дію, яка могла б відбутися.

Перспективним у подальшому дослідженні є розширення набору тих модальних дієслів, які забезпечують процес перемикання комунікативного коду.

Список використаної літератури

1. Верба Л. Г. Граматика сучасної англійської мови : довідник / Л. Г. Верба, Г. В. Верба. – К. : Логос, 1997. – 341 с.
2. Хоменко Е. Г. Граматика англійської мови : навч. посіб. – 2-ге вид., вип. / Е. Г. Хоменко. – К. : Знання-Прес, 2007. – 606 с.
3. Meyer S. *Breaking the Dawn* / S. Meyer. – New York : Little, Brown and Company, 2008. – 547 p.
4. Murphy R. *English Grammar in Use* / R. Murphy. – Cambridge : CUP, 1985. – 328 p.
5. Simpson P. *Language, Ideology and Point of View* / P. Simpson. – London ; New York : Routledge, 1993. – 198 p.

Статтю подано до редколегії
26.03.2012 р.